Medr
Y Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil
Commission for Tertiary Education and Research

Atodiad A

Cwestiynau ymgynghori

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
Beth mae'r rhaglen brentisiaethau newydd yn ceisio ei gyflawni?		
1	A ydyw'r egwyddorion lefel uchel hyn yn gywir ar gyfer y rhaglen brentisiaethau newydd yng Nghymru?	Ydyn. Mae Comisiynydd y Gymraeg yn cytuno gyda'r egwyddorion lefel uchel ac yn cefnogi 'cynyddu cyfleoedd prentisiaeth sydd ar gael yn Gymraeg'. Credwn y dylid ehangu'r egwyddor honno i ddatblygu sgiliau Cymraeg pob prentis yng nghyd-destun ei faes galwedigaethol. Dylai hyn gynnwys cynyddu ymwybyddiaeth iaith lle bo hynny'n berthnasol (e.e. pwysigrwydd defnyddio ychydig eiriau Cymraeg wrth ddarparu gofal). Byddwn yn trafod hyn yn fanylach isod. Mae eisoes gofyniad ar gyflogwyr sector gyhoeddus i gynnig a darparu cyfleoedd hyfforddiant ac ymwybyddiaeth iaith dan safonau'r Gymraeg. Byddai gwneud hyn yn gynharach ar lwybr dysgu a gyrfa unigolyn yn fanteisiol.
2	Sut y gallwn ni wneud y rhaglen brentisiaethau yn fwy hyblyg i ddiwallu anghenion dysgwyr a chyflogwyr, gan gynnwys ymateb i newidiadau economaidd, gofynion y farchnad lafur, gwahaniaethau rhanbarthol a thueddiadau gweithlu'r dyfodol yng Nghymru?	O safbwynt y ddarpariaeth Gymraeg, mae sawl ystyriaeth ar gyfer creu rhaglen hyblyg sy'n diwallu anghenion dysgwyr a chyflogwyr. Mae'r rhain yn cynnwys meysydd blaenoriaeth o ran darparu gwasanaethau Cymraeg, er enghraifft y sector iechyd a gofal a'r sector gofal plant, a chymunedau â dwysedd uwch o siaradwyr Cymraeg. Dylid cynnwys y Gymraeg fel un elfen bwysig yn y broses recriwtio, gan sicrhau bod gwybodaeth am sgiliau iaith yn cael ei chasglu'n gynnar ac yn cael ei defnyddio i lywio cefnogaeth ieithyddol.
3	Pa arloesedd neu newidiadau yr hoffech chi eu gweld yn y rhaglen brentisiaethau arfaethedig i sicrhau ei bod yn parhau i fod yn berthnasol, yn gynhwysol, ac yn effeithiol i'r genhedlaeth nesaf o ddysgwyr yng Nghymru?	Hoffem weld y Gymraeg yn ddewis hawdd a hygyrch i bob dysgwr, gyda darpariaeth cyfrwng Cymraeg a hyfforddiant sgiliau Cymraeg yn cael eu cynnig yn rhagweithiol i ddarpar brentisiaid. Dylai hyn gynnwys datblygu

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
		ymwybyddiaeth pob prentis o bwysigrwydd yr iaith Gymraeg. Mae angen i'r rhaglen brentisiaethau arfaethedig felly gael ei wneud ar gyfer Cymru, gan adlewyrchu anghenion penodol Cymru.
4	Sut olwg fyddai ar lwyddiant ymhen pum mlynedd?	Yn ôl ystadegau Llywodraeth Cymru ar ddysgu seiliedig ar waith, mae cynnydd sylweddol wedi bod yn y gweithgareddau dysgu sy'n cynnwys 'ychydig o ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg'. Fodd bynnag, cyfran isel iawn sydd drwy gyfrwng y Gymraeg yn unig. Byddai llwyddiant ymhen pum mlynedd yn golygu cynnydd yn y canlynol: • nifer y prentisiaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog • swm yr hyfforddiant cyfrwng Cymraeg ar draws y ddarpariaeth gyfan • nifer a chanran y dysgwyr sy'n derbyn hyfforddiant cyfrwng Cymraeg a dwyieithog • nifer a chanran y dysgwyr sy'n datblygu eu sgiliau Cymraeg, os nad ydynt eto yn gallu dilyn hyfforddiant drwy gyfrwng yr iaith • dealltwriaeth y dysgwyr o fanteision sgiliau Cymraeg ar gyfer y gweithle a'u gyrfa • nifer a chanran y gweithlu sy'n dysgu ac/neu yn asesu drwy gyfrwng y Gymraeg • nifer y cymwysterau galwedigaethol cyfrwng Cymraeg Yn fwy cyffredinol byddem yn dymuno gweld pob prentis yn gwella eu sgiliau Cymraeg yn ystod eu prentisiaeth (gweler ein hymateb i gwestiwn 10 am fwy o fanylder).
5	A ydyw'r diffiniad o brentisiaeth yng Nghymru yn nodi'r hyn y mae angen i'r rhaglen newydd ei gyflawni?	
Fframweithiau'r sector prentisiaethau		

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
6	A ydyw'r sectorau hyn yn addas i ddiwallu anghenion yr economi ac anghenion dysgwyr?	
7	A oes unrhyw sectorau galwedigaethol eang y byddech chi'n disgwyl eu gweld nad ydynt wedi'u cynnwys?	
8	Sut ddylai fframweithiau sector esblygu i adlewyrchu diwydiannau sy'n dod i'r amlwg, anghenion sgiliau, a blaenoriaethau rhanbarthol yng Nghymru, beth yw'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer hyn?	Mae rôl bwysig gan y Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol yng nghyd-destun deall anghenion sgiliau a chynllunio'r ddarpariaeth ar sail hynny. Yn dilyn adroddiad yn 2019 gan Bwyllgor yr Economi, Seilwaith a Sgiliau ar y Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol, cytunodd Llywodraeth Cymru bod rhaid gwella'n sylweddol allu'r Partneriaethau i gasglu a dadansoddi data ar y Gymraeg. Mae Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol y Gogledd wedi mapio llwybrau prentisiaeth a'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg/dwyieithog yn ei hardal. Dylid cefnogi'r Partneriaethau i gyd i ddarparu gwybodaeth gyflawn am y ddarpariaeth prentisiaethau cyfrwng Cymraeg ledled Cymru a gwneud y mwyaf o'u cysylltiadau gyda chyflogwyr i adnabod eu hanghenion. Byddai hyn yn sail i gynllunio'r ddarpariaeth yn fwriadus ac effeithlon a chefnogi prentisiaid â sgiliau Cymraeg. Mae'r Comisiwn Cymunedau Cymraeg wedi galw ar awdurdodau lleol, byrddau iechyd a sefydliadau sector cyhoeddus mawr eraill i gynllunio'n fwy bwriadus er mwyn cynnig rhagor o brentisiaethau cyfrwng Cymraeg. Ym marn y Comisiwn, byddai hyn yn creu amodau ffafriol i alluogi pobl ifanc i aros yn eu cymunedau mewn ardaloedd o arwyddocâd ieithyddol dwysedd uwch.
Dysgwyr		
9	Pa agweddau ar daith y dysgwr ar hyn o bryd mewn prentisiaethau sy'n gweithio'n dda, a ble ydych chi'n gweld cyfleoedd i wella er mwyn	Tri sefydliad sy'n gwneud cyfraniad allweddol i'r maes prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yw'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol, Urdd Gobaith Cymru a'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol.

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
	cynorthwyo dysgwyr yn well drwy gydol eu dysgu?	Mae eu gwaith yn cynnwys hyfforddi prentisiaid mewn nifer o wahanol sectorau, gweithio mewn partneriaeth â chyflogwyr a sefydliadau addysg a hyfforddiant, a darparu cyrsiau Cymraeg ac adnoddau arbenigol. Ers 2019 mae'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn gweithredu'r *Cynllun Gweithredu Addysg Bellach a Phrentisiaethau cyfrwng Cymraeg*. Mae'r cynllun yn gosod camau gweithredu dros y tymor byr, canol a hir mewn perthynas â chwe maes strategol allweddol, gan gynnwys cynyddu capasiti staffio, gwella darpariaeth ac ehangu adnoddau. Mae gan Medr rôl hollbwysig yn cyfrannu at gynnal y momentwm y mae'r tri sefydliad hyn wedi ei sefydlu. Rydym yn croesawu bwriad Medr i gydweithio gyda phartneriaid a byddem yn falch o drafod ein gwaith ni ymhellach. Mae'r gweithle yn flaenoriaeth yng Nghynllun Strategol y Comisiynydd ar gyfer 2025-30. Elfen hanfodol o ddatblygu'r Gymraeg yn y gweithle yw prentisiaethau cyfrwng Cymraeg. Yr her, yn ein barn ni, yw cynnal sgiliau Cymraeg pobl ifanc a throi siaradwyr yn ddefnyddwyr tymor hir. Mae angen sicrhau bod y Gymraeg yn elfen bwysig ym mhob prentisiaeth. Mae gan y Comisiynydd rôl bwysig o ran cynllunio defnydd o'r Gymraeg ac ymateb i anghenion iaith o fewn gweithleoedd a sectorau penodol. Rydym yn mynd ati'n rhagweithiol i gefnogi sefydliadau i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle. Mae'n gwaith yn cynnwys cynnal fforwm rhithiol a digwyddiadau i drafod y Gymraeg yn y gweithle a rhannu arfer da. Mae'r camau hyn wedi derbyn ymateb cadarnhaol gan sefydliadau ledled Cymru.
10	Pa ganlyniadau y dylid eu blaenoriaethu ar gyfer prentisiaid (e.e. cyflogaeth gynaliadwy, cymwysterau),	Gallai sgiliau Cymraeg darpar brentisiaid fod o fantais iddynt wrth ymgeisio am brentisiaethau penodol. Dylai pob prentis hefyd gael cyfle i ddatblygu eu sgiliau

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
	a sut y gellir mesur a chynorthwyo'r rhain yn effeithiol?	Cymraeg yn ystod eu prentisiaeth. Dywed strategaeth *Cymraeg 2050* y 'bydd angen i bobl ifanc fod yn ymwybodol o fanteision parhau i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg ar gyfer y gweithle a phwysigrwydd defnyddio'r iaith yn gyson er mwyn cynnal rhuglder a hyder'. Dylid rhoi'r cyfle hwn i bob prentis a'u hannog i fanteisio arno. Dylid cofnodi eu sgiliau iaith ar ddechrau eu prentisiaeth ac eto ar y diwedd er mwyn mesur cynnydd gan ddefnyddio'r Cod i ddisgrifio gallu yn y Gymraeg, y bydd Gweinidogion Cymru yn ei ddatblygu yn sgil Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025. Dylid sicrhau bod cefnogaeth ar gael i bob prentis, boed hwy yn gwneud eu cwrs yn Gymraeg neu yn rhannol neu beidio, wella eu sgiliau Cymraeg yn ystod eu prentisiaeth. Mae model pyramid iaith y Coleg Cymraeg Cenedlaethol hefyd yn berthnasol iawn yn y cyd-destun hwn. Mae hefyd angen blaenoriaethu cymwysterau galwedigaethol cyfrwng Cymraeg a dwyieithog. Mae diffyg cymwysterau cyfrwng Cymraeg yn broblem ac mae'n golygu nad oes gan ddysgwyr cyfrwng Cymraeg yr un ystod o ddewis o gymwysterau â'u cyfoedion yn y sector cyfrwng Saesneg. Mae gan Gymwysterau Cymru strategaeth i gynyddu argaeledd cymwysterau cyfrwng Cymraeg. Mae hyn yn cynnwys targedu cymwysterau galwedigaethol ôl-16 yn ôl meysydd blaenoriaeth strategol, gan ymgynghori â'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol a chydweithio'n rhagweithiol gyda chyrff dyfarnu. Adroddodd Cymwysterau Cymru ei fod wedi llwyddo i fynd y tu hwnt i'w darged cychwynnol o 120 o gymwysterau i'w blaenoriaethu ar gyfer eu darparu yn Gymraeg rhwng 2023 a 2025. Er bod gwaith pwysig wedi'i wneud o ran ehangu cymwysterau galwedigaethol cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, mae gwaith sylweddol i'w wneud o hyd yn y cyd-destun hwn. Mae'r dull o ehangu'r

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
		cymwysterau ar hyn o bryd yn dibynnu i raddau helaeth ar fodel o ddeall y 'galw presennol'. Canlyniad hyn yn aml yw bod rhwystrau sylweddol yn parhau i wynebu dysgwyr sy'n dymuno astudio drwy gyfrwng y Gymraeg. Er enghraifft, o fewn un maes llafur mae'n bosib bod y cymhwyster lefel 2 ar gael, ond nid y cymhwyster lefel 3. Dyw'r model hwn ddim wir yn annog dysgwyr i ddewis cymwysterau drwy gyfrwng y Gymraeg neu'n ddwyieithog. Mewn perthynas a datblygu cymwysterau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, credwn bod angen i gyrff dyfarnu fod yn fwy hyblyg o ran dewisiadau dysgwyr. Er enghraifft, wrth gofrestru ar gyfer cymhwyster sydd ar gael yn y ddwy iaith ar hyn o bryd, mae angen iddynt ddewis iaith a dyna fydd y dewis ar gyfer pob elfen o'r cymhwyster. Byddai'n fanteisiol cael mwy o hyblygrwydd er mwyn cwrdd ag anghenion y dysgwr.
11	Sut y gallwn ni ddenu mwy o brentisiaid, a/neu garfan ehangach o brentisiaid i'r rhaglen, waeth beth fo'u cefndir neu eu man cychwyn?	
Cyflogwyr/diwydiant		
12	Sut y gallwn ni ehangu nifer ac ystod y cyflogwyr sy'n cynnig prentisiaethau, yn enwedig busnesau bach a chanolig?	
13	Sut y gall cyflogwyr ymwneud yn fwy effeithiol â dylunio, cyflawni a gwerthuso rhaglen brentisiaethau er mwyn sicrhau perthnasedd ac effaith?	Credwn fod gan gyflogwyr ran bwysig i'w chwarae o safbwynt creu'r galw ar gyfer prentisiaid â sgiliau Cymraeg ac annog dysgwyr i werthfawrogi a datblygu'r sgiliau hynny. Dylid ystyried sut i gefnogi cyflogwyr i amlygu'r angen am weithlu â sgiliau Cymraeg. Ategwyd hyn gan ddatganiad polisi Llywodraeth Cymru ar brentisiaethau yn 2024. Dylai darparwyr prentisiaethau a chyflogwyr gydweithio â'i gilydd, yn ogystal ag ysgolion, i sicrhau fod llwybr clir o addysg statudol i'r

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
		gweithle sy'n gwneud y mwyaf o sgiliau Cymraeg dysgwyr.
14	Sut y gellir cefnogi busnesau'n well wrth weithio gyda phrentis? Pa wybodaeth fyddai'n ddefnyddiol i gyflogwyr, cyn cyflogi prentis ac yn ystod taith ddysgu'r prentis?	Mae llawer iawn o gyflogwyr yn ddarostyngedig i safonau'r Gymraeg neu wedi derbyn cydnabyddiaeth y Cynnig Cymraeg gan y Comisiynydd. Dylid eu cefnogi i gyflogi prentisiaid â sgiliau Cymraeg a chynorthwyo'r prentisiaid i ddefnyddio a datblygu'r sgiliau hynny yn y gweithle. Dylid annog cyflogwyr eraill hefyd i weithredu yn yr un modd. Gellir cyfeirio cyflogwyr at y Comisiynydd am gefnogaeth a gwybodaeth am fanteision defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle ac wrth gynnig gwasanaeth i'r cyhoedd. Dylid hefyd eu cyfeirio at y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol, sy'n cynnig darpariaeth am ddim i brentisiaid 16-25 oed sy'n dymuno datblygu eu sgiliau Cymraeg.
15	Sut y gallwn ni sicrhau rhaglen sy'n cefnogi datblygiad economaidd rhanbarthol a chynllunio sgiliau sy'n seiliedig ar le?	Mae prentisiaethau yn creu cyswllt allweddol rhwng sefydliadau addysg, siaradwyr Cymraeg a'r cwmnïau a'r sectorau sy'n chwilio am weithwyr â sgiliau dwyieithog. Drwy'r cyswllt hwn, mae'n bosibl diwallu anghenion siaradwyr Cymraeg a'u cymunedau mewn ffordd hynod effeithiol. Gall prentisiaethau osod siaradwyr Cymraeg yn union lle mae eu hangen a drwy hynny gyfrannu'n uniongyrchol at wireddu rhai o amcanion strategaeth *Cymraeg 2050*. Mae'r rhain yn cynnwys cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle ar draws pob sector. Rhaid cynllunio'n strategol er mwyn cyflawni hyn. Fel rhan o hyn mae angen sicrhau bod fframweithiau economaidd rhanbarthol yn ystyried mewn mwy o fanylder beth yw anghenion y Gymraeg o fewn gweithluoedd a sectorau penodol. (Gweler hefyd ein hymateb i gwestiwn 8 uchod.)
Darparwyr dysgu		

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
16	Sut y gall darparwyr ymwneud yn fwy effeithiol â dylunio, cyflawni a gwerthuso rhaglenni prentisiaethau er mwyn sicrhau perthnasedd ac effaith?	(Gweler ein hymateb i gwestiwn 15 uchod.)
17	Beth sy'n gweithio'n dda a beth y mae angen ei gryfhau o safbwynt darparwr?	
Y Gymraeg		
18	A oes gan ein hegwyddorion lefel uchel ar gyfer y rhaglen brentisiaethau newydd unrhyw effaith gadarnhaol neu negyddol ar y canlynol: (a) cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg? Yn benodol • Sut y gallwn ni annog mwy o fanteisio ar gyfleoedd trwy gyfrwng y Gymraeg / yn ddwyieithog ledled Cymru? • Sut y gellir ymgorffori'r Gymraeg yn fwy ystyrlon mewn rhaglenni prentisiaethau i gefnogi dwyieithrwydd, ymateb i anghenion cyflogwyr a hunaniaeth ddiwylliannol ar draws sectorau?	Nid yw'n ymddangos bod y ddogfen ymgynghori yn ystyried yn benodol effaith y rhaglen arfaethedig ar y Gymraeg. Gan dderbyn nad yw Medr eto dan safonau'r Gymraeg, dylid nodi bod disgwyliad ar sefydliadau sy'n dod dan safonau'r Gymraeg i roi ystyriaeth gydwybodol o effeithiau posib unrhyw benderfyniad polisi o ran y Gymraeg, ac wrth ymgynghori geisio barn ar yr effeithiau hynny. Mae gwybodaeth a chyngor pellach ar hyn i'w gweld ar wefan Comisiynydd y Gymraeg. Pwysleisir yn *Cymraeg 2050* bwysigrwydd darparwyr addysg a hyfforddiant ôl-orfodol wrth gynnal sgiliau Cymraeg dysgwyr er mwyn ateb y galw cynyddol am weithlu dwyieithog. Erbyn hyn, mae dros 130 o sefydliadau ar hyd a lled Cymru dan gyfundrefn safonau'r Gymraeg, gan gynnwys rhai o gyflogwyr mwyaf Cymru. Mae'r gyfundrefn safonau wedi arwain at gynyddu'n sylweddol y galw am unigolion sy'n gallu gweithio'n ddwyieithog. Gwyddom hefyd fod y Gymraeg yn sgil a werthfawrogir gan nifer o sefydliadau y tu hwnt i'r gyfundrefn safonau. Mae'r rhain yn cynnwys busnesau bach a mawr, rhai ohonynt wedi derbyn cydnabyddiaeth y Cynnig Cymraeg gan y Comisiynydd. Mae potensial enfawr i ehangu prentisiaethau cyfrwng Cymraeg a dwyieithog, yn arbennig o ystyried bod y niferoedd sy'n gwneud prentisiaethau cyfrwng Cymraeg yn parhau yn isel iawn ar hyn o bryd.

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
		Fel y nodwyd yn ein hateb i gwestiwn 4 uchod, mae'n hollbwysig bod dysgwyr yn deall manteision sgiliau Cymraeg ar gyfer y gweithle a'u gyrfa. Yn dilyn o hynny, rhaid sicrhau bod cyfleoedd digonol ar gael iddynt i wella eu sgiliau Cymraeg a'u cynnal, i dderbyn hyfforddiant galwedigaethol drwy gyfrwng y Gymraeg a chael eu hasesu drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae hefyd angen pwysleisio bod y Gymraeg yn berthnasol i bob prentis, ta waeth beth yw cyfrwng iaith y brentisiaeth ei hun.
19	A oes unrhyw ffactorau y dylid eu hystyried a fyddai'n cael effaith gadarnhaol ar y canlynol: (a) cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg?	Fel y nodwyd yn ein hymateb i gwestiwn 3 uchod, dylid sicrhau bod y Gymraeg yn ddewis hawdd a hygyrch a bod pob darparwr yn rhagweithiol wrth gynnig darpariaeth cyfrwng Cymraeg a hyfforddiant sgiliau Cymraeg i ddarpar brentisiaid.
20	A oes unrhyw ffactorau eraill i'w hystyried er mwyn sicrhau na fyddai dyluniad y rhaglen newydd yn cael effeithiau andwyol, neu a fyddai'n lleihau effeithiau andwyol ar y canlynol: (a) cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg, a (b) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg?	
Prentisiaethau cynhwysol		
21	Pa rwystrau sy'n bodoli ar hyn o bryd i grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol o ran cael mynediad at brentisiaethau a llwyddo ynddynt, a sut y gall dyluniad y rhaglen newydd fynd i'r afael â'r heriau hyn?	
22	A oes gan y cynigion unrhyw effeithiau cadarnhaol neu negyddol, neu ganlyniadau anfwriadol, o ran cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant? Pa arferion da allech chi eu rhannu?	

Rhif.	Cwestiwn	Ymateb
23	A oes gan y cynigion unrhyw effeithiau cadarnhaol neu negyddol, neu ganlyniadau anfwriadol, o ran cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant? Pa arferion da allwch chi eu rhannu?	
24	A ddylem ni barhau i ariannu'r rhaglen prentisiaethau â chymorth a'r Cynllun Cymhelliant i Gyflogwyr? Eglurwch eich ateb, os gwelwch yn dda	
25	A oes opsiynau eraill yn ogystal / yn lle hynny a fyddai'n helpu i gynorthwyo prentisiaethau gynhwysol yn fwy?	
26	Beth allem ni ei wneud i gynorthwyo cyfranogiad mewn prentisiaethau ar gyfer y rhai sydd heb gynrychiolaeth ddigonol?	